

Dr sc. Vanda Božić,
Pravni fakultet, Sveučilišta u Zagrebu

KAZNENOPRAVNI ASPEKTI PRIJEVARA I ZLOUPORABA U OSIGURANJU KAO OBLIK NEZNATNOG I ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA*

Sažetak

U radu se razmatraju kaznenopravni aspekti kaznenih djela prijevare i zlouporabe u osiguranju koji su najčešće vezani za osiguranja motornih vozila, ali i životna osiguranja. Razmjeri nastalih posljedica u stalnom su porastu i na globalnom i na nacionalnom nivou gdje na godišnjoj razini štete od počinjenih prijevara u osiguranju iznose od 250 do 300 milijuna kuna. Sumnjive liječničke dijagnoze, lažirane prometne nezgode, prijavljene nepostojeće štete, visoki iznosi računa za popravke motornih vozila, dogovorena i organizirana krađa *kasko* osiguranih automobila, nužne su sastavnice izvršenja ovih kaznenih djela. U prvom dijelu rada izloženi su osnovni pojmovi, elementi i karakteristike prijevare i zlouporaba u osiguranja. Nakon toga, dani su najučestaliji oblici počinjenih prijevare i zlouporaba na štetu osiguravajućih kuća. Napravljena je analiza počinjenih kaznenih djela na području Republike Hrvatske s osvrtom na korupciju u funkciji njihova izvršenja. Nastavno, ukazana je i evolucija počinjenja prijevare i zlouporaba u osiguranju ka djelima organiziranog kriminaliteta. U zaključku navode se mjere i preporuke za prevenciju i represiju prijevare i zlouporaba u osiguranju.

Ključne riječi: *prijevare, zlouporabe, osiguranje, korupcija, organizirani kriminalitet.*

* Rad je pisan u okviru potpore Hrvatske zaklade za znanost i odobrenog projekta pod br. 1949. „Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition - Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime.“

UVOD

Prijevare i zlouporabe u osiguranju postoje otkad postoje i osiguravajuća društva. Međutim, s vremenom i razvojem tehnologije uznapredovali su *modusi operandi* prijevara i zlouporaba u osiguranju što dovodi do progresivnog porasta nastupajućih štetnih posljedica. Ako uzmemo u obzir visinu nastale štete, valja naglasiti, da se u slučaju pribavljanja male protupravne imovinske koristi radi o kriminalnim radnjama koje se mogu okarakterizirati kao bagatelne, neznatne, dok u slučaju nastanka velikih štetnih posljedica možemo govoriti o kaznenim djelima organiziranog kriminaliteta. Tako prevaranti mogu biti obični ljudi kojima se sticajem okolnosti ukazala prilika za regresom većeg iznosa odštetnog zahtijeva nego što im pripada (situaciona kaznena djela) do pravih profesionalaca koji se prijevarama u osiguranju bave u sklopu dobro uhodane kriminalne organizacije. Inkriminirana kaznena djela u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, koja se odnose na protuzakonit poslovni odnos između osiguravatelja i osiguranika, su prijevara i zlouporaba osiguranja. U radu su dani kaznenopravni aspekti navedenih kaznenih djela koji su vezani uz ugovaranje polica osiguranja. Najzastupljeniji delikti odnose se, na prvom mjestu, na police auto odgovornosti (obveznog osiguranja i kasko osiguranja), ali i na police zdravstvenog i životnog osiguranja te police osiguranja stanova i poslovnih prostora. Osiguranik tako prijavljuje osiguravajućem društvu štetni događaj koji se nije dogodio ili se pak dogodio, ali sa puno manjim i slabijim posljedicama nego što se prijavljuje. Međutim, da bi osiguranik mogao prijaviti lažni nastanak štete, potrebna mu je i neizostavna podrška odgovarajućih eksperata i vještaka iz domene zdravstva, prometa, popravka i održavanja vozila, građevinarstva, financija.

Lažirane liječničke dijagnoze, prometne nezgode koje se nisu dogodile, fiktivni računi auto servisa za popravak vozila kao i računi koji ne odgovaraju stvarno plaćenju usluzi, fingirana prijava ukradenih vozila koja su samo na neki znan način vlasniku otuđena ili su s namjerom sakrivena kako bi se naplatio iznos štete po polici kasko osiguranja, nužne su kriminalne radnje u počinjenju kaznenih djela prijevara i zlouporabe osiguranja.

Ukoliko govorimo o prijevarama i zlouporabama osiguranja kao obliku organiziranog kriminaliteta, ne možemo izostaviti počinjenje koruptivnih kaznenih djela kroz spregu pojedinih djelatnika samog

osiguravajućeg društva i osiguranika, ali i vanjskih spomenutih eksperata.

U radu je napravljena i analiza počinjenih kaznenih djela zlouporabe osiguranja s osvrtom na kaznena djela korupcije i organiziranog kriminaliteta. U zaključnim razmatranjima dani su prijedlozi *de lege ferenda* za prevenciju prijevara i zlouporaba u osiguranju.

POJAVNI OBLICI PRIJEVARA I ZLOUPORABA U OSIGURANJU

Različiti su pojavni oblici prijevara i zlouporaba u osiguranju, ali im je svima zajednički esencijalni sastojak - *ugovorena polica osiguranja*.

Najčešće počinitelji ovih kaznenih djela navedene delikte ne percipiraju kao kažnjiva ponašanja iz više razloga. Smatraju da nema žrtava izuzev osiguravajućeg društva koje ionako ima zadovoljavajući promet i dobit pa jednu isplatu fiktivne štete neće niti osjetiti, drže da su platili svoju premiju osiguranja koju nisu iskoristili s obzirom da im se nije ništa u osiguranom razdoblju dogodilo pa bi na ovaj način mogli vratiti dani novac, smatraju da je prijava lažne štete lako izvodiva i da se to obično i radi kod osiguranja, olako drže da je to novac za koji nitko ne treba raditi, smatraju da su osiguravajuća društva iznimno bogata i da su bogatstvo stekli bez imalo rada, jer se osjećaju prevarenima od strane osiguravajućeg društva (Matijević, 2004:40-62).

Najučestalije prijevare u osiguranju evidentirane su po *policama obveznog autoosiguranja*, a ne zaostaju niti prijevare po ugovorenim policama *kasko osiguranja*. Raspon nastalih šteta ide od onih manjih, obično u slučajevima kada osiguranik zahtijeva naknadu štete onih predmeta koji zakonito nisu niti bili dio štete, pa sve do težih prijevara, primjera radi u slučaju automobilskih prometnih nezgoda koje su lažirane ili se pak nisu niti dogodile ili se radi o podnesenim odštetnim zahtjevima osoba koje nisu bile u predmetnom vozilu *tempore criminis* kada se dogodila prometna nezgoda (Ristić, Đoković 2013:302-317).

Prijevare i zlouporabe u osiguranju, osim navedenih najučestalijih u domeni autoosiguranja, čine se i u ostalim vidovima sklopljenog i ugovorenog osiguranja. Prema sistematici, koju su usvojila osiguravajuća društva, zabilježeni su slučajevi prijevara i zlouporaba na policama kako životnog, tako i neživotnog osiguranja. Životno

osiguranje je vid osiguranja kod kojeg se osigurava život ili zdravlje, a novčana naknada koju osiguravajuće društvo isplaćuje u slučaju nastanka štetnog događaja može biti jednokratna ili višekratna ovisno o ugovorenoj polici osiguranja. U okviru životnog osiguranja prijevare i zlouporabe mogu se odnositi na slučajeve nastanka smrti, nesretnog slučaja, ozljede, dopunskog zdravstvenog osiguranja. Neživotna osiguranja odnose se na sva ostala osiguranja izuzev životnog osiguranja. U okviru neživotnog osiguranja prijevare i zlouporabe moguće su u slučajevima osiguranja od posljedica nezgode, dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja, putnog osiguranja, osiguranja motornih i šinskih vozila, zrakoplova i plovnih objekata, osiguranja robe u prijevozu, osiguranja imovine, osiguranja od autoodgovornosti, osiguranja od opće odgovornosti za štetu, osiguranja kredita i jamstva i druge moguće vrste neživotnih osiguranja.

Tablica br.1. Struktura premija po vrstama osiguranja u 2016. godini⁴⁰⁰

osiguranje od nezgode	5,42 %
zdravstveno osiguranje	4,67 %
osiguranje cestovnih vozila - kasko	9,17 %
osiguranje tračnih vozila - kasko	0,05 %
osiguranje zračnih letjelica - kasko	0,12 %
osiguranje plovila	1,61 %
osiguranje robe u prijevozu	0,39 %
osiguranje od požara i elementarnih šteta	6,57 %
ostala osiguranja imovine	6,70 %
osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila	21,32 %
osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica	0,08 %
osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila	0,50 %
ostala osiguranja od odgovornosti	3,95 %
osiguranje kredita	1,74 %

⁴⁰⁰ Izvor: Hrvatski ured za osiguranje, Statistički podaci, Ključne informacije o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, lipanj 2017, str.14.

osiguranje jamstva	0,07 %
osiguranje raznih financijskih gubitaka	1,40 %
osiguranje troškova pravne zaštite	0,04 %
putno osiguranje	0,88 %
životno osiguranje	25,61 %
rentno osiguranje	0,49 %
dopunska osiguranja životnog osiguranja	1,62 %
osiguranje za slučaj vjenčanja ili rođenja	0,06 %
životna ili rentna osig. kod kojih ugovaratelj osig. snosi rizik ulaganja	5,54 %

U strukturi premija po vrstama osiguranja u Republici Hrvatskoj u 2016. godini evidentno je da se najveći dio premija na prvom mjestu odnosi na životna osiguranja (25,61%), na drugom mjestu su osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila (21,32%) i s tim u vezi na trećem mjestu jest osiguranje cestovnih vozila – kasko (9,17%). Ostale vrste osiguranja imaju znatno niže učešće u plaćenim premijama, a među najmanje zastupljenim vrstama osiguranja su osiguranje za slučaj vjenčanja ili rođenja (0,06%), osiguranje tračnih vozila – kasko (0,05%) te osiguranje troškova pravne zaštite (0,04%).

KAZNENOPRAVNI ASPEKTI PRIJEVARA I ZLOUPORABA U OSIGURANJU

Prijevare i zlouporabe u osiguranju postale su danas gotovo svakodnevna pojava. Od osnutka i postojanja prvih osiguravajućih društava te ugovaranjem polica osiguranja, osiguratelj se izlaže riziku prijevernog postupanja od strane osiguranika, a štetne posljedice mogu biti različitih razmjera ovisno o vrsti osiguranja, premijama osiguranja i ugovorenim policama. Najveću štetu trpe društva za osiguranje, ali i mirovinski i zdravstveni fondovi kao i državni proračun. U statističkim podacima američkog Udruženja za borbu protiv prijevara u osiguranju (*Coalition Against Insurance Fraud*), navodi se da osiguravajuća društva u Americi godišnje zbog prijevara izgube oko 80 milijardi dolara, dok Ured za suzbijanje prijevara u Francuskoj (*Agence pour la lutte contre la fraude à l'assurance*) smatra da je 15 posto svih isplaćenih odšteta temeljeno na lažnim prijavama, što ostavlja za sobom gubitak od 2,5 milijardi eura (Brko, 2016). Prema procjenama u Njemačkoj, od

ukupnog broja odštetnih zahtjeva na ime polica auto odgovornosti, njih 8-10% je lažirano (Marović, 2006). I na globalnom nivou procjenjuje se da je skoro 15% od svih isplaćenih odšteta lažno što predstavlja gubitak od 2,5 milijardi eura, dok prema podacima i procjeni Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske godišnja šteta od prijevара u osiguranju obuhvaća iznos od 250 do 300 milijuna kuna.⁴⁰¹ Uspješna borba protiv prijevара u osiguranju moguća je samo uz suradnju svih državnih institucija i osiguravajućih tvrtki, prije svega na nacionalnoj, ali i na međunarodnoj razini. Stoga je, na inicijativu Hrvatskog ureda za osiguranje 12. travnja 2011. godine potpisan *Protokol o suradnji u sprječavanju prijevара u osiguranju* kojim su se prvotno Mađarska, Slovenija, Srbija, Makedonija, Crna Gora, BiH i Hrvatska, a potom i Bugarska, Švicarska, Austrija, Rumunjska i Češka obvezale na suradnju.⁴⁰²

Hrvatski ured za osiguranje ima vrlo dobru bazu podataka te odlično razvijenu suradnju s osiguravateljima i MUP-om, što dovodi do lakšeg otkrivanja počinitelja kaznenih djela prijevара i zlouporaba u osiguranju unatoč činjenici da u policijskim istragama prijevара u osiguranju zauzimaju samo 1% svih prijevара (Dvoršek, 2006).

Hrvatskim kaznenim zakonom inkriminirana su dva kaznena djela koja se odnose na prijevара i zlouporabe osiguranja.⁴⁰³

U Glavi dvadeset trećoj (XXIII) među kaznenim djelima protiv imovine, člankom 236. propisano je kazneno djelo *prijevара* kao *delictum communium*, što podrazumijeva činjenicu da ovo kazneno djelo može počinuti bilo tko. Imovina, sa svim imovinskim pravima i interesima, zaštitni je objekt kaznenog djela prijevара kao imovinskog delikta. Temeljni oblik prijevара čini onaj tko dovede nekoga lažnim prikazivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi pa ga time navede da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, sve s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist. Zakonom je propisna kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁴⁰⁴ Dovođenje nekoga u zabludu podrazumijeva radnju koja se odnosi na

⁴⁰¹ Hrvatski ured za osiguranje: Seminar *Globalna pojava: Prijevара u osiguranju, Otkrijte kako detektirati i istražiti prijevара u osiguranju*, 07.10.2016., Zagreb, dostupno na: <http://www.huo.hr/hrv/centar-za-edukaciju-djelatnika-u-osiguranju/16/>, (pregledano 01.07.2017)

⁴⁰² Dostupno na: <https://www.huo.hr/hrv/prijevара-u-osiguranju/70/>, (pregledano 01.07.2017)

⁴⁰³ Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15

⁴⁰⁴ Čl.236.st.1. *Ibid.*

predočavanje pogrešne (neistinite) predodžbe o bitnim činjenicama. Održavanje nekoga u zabludi odnosi se na situaciju *njegovanja* već stečene pogrešne predodžbe o bitnim činjenicama. Da bi kazneno djelo prijevare bilo dovršeno, mora nastati šteta na imovini kojom je raspolagala osoba u zabludi (Božić, 2010: 165-182). Dakle, da bi kazneno djelo prijevare bilo počinjeno moraju biti ispunjena i ostvarena četiri objektivna obilježja: 1-lažno prikazivanje ili prikrivanje činjenica, 2-zabluda na strani raspolagatelja imovinom, 3-raspolaganje imovinom i 4-šteta, ali isto tako i subjektivno obilježje koje se odnosi na postupanje počinitelja s ciljem pribavljanja imovinske koristi za sebe ili drugu osobu, dakle, kod počinitelja mora postojati specijalna prijevarena namjera *dolus specialis* u vrijeme počinjenja djela (Božić, 2010).

Prijevarena u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske imovinsko je kazneno djelo koje ima za posljedicu nastanak štete na imovini. Za postojanje kaznenog djela prijevare prema Konvenciji za zaštitu financijskih interesa Europskih zajednica od 26.07.1995.g. (PIF Konvencija)⁴⁰⁵ ne traži se nastup štete, već je dostatna obmana predočavanjem lažnih ili nepotpunih podataka ili izjava kojoj je cilj ostvarenje koristi za počinitelja. U pogledu postojanja prijevare namjere, valjalo bi, shodno tome, razmisliti da se zakonski opis kaznenog djela prijevare usuglasi s kaznenim djelom prijevare na štetu Europskih zajednica.

Kvalificirani oblik kaznenog djela prijevare predviđen je za slučaj ako je prijevaram pribavljena znatna imovinska korist ili prouzročena znatna šteta, za koju je zakonodavac predvidio kaznu zatvora od jedne do osam godina.⁴⁰⁶ Prema pravnom shvaćanju Kaznenog odjela Vrhovnoga suda o jedinstvenim primjenama neodređenih vrijednosti obilježja na pojedina kaznena djela od strane svih sudova, na sjednici održanoj 27. prosinca 2012., zakonsko obilježje "znatna imovinska

⁴⁰⁵ Konvencija sastavljena na temelju članka K.3 Ugovora o Europskoj uniji o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica, Službeni list Europske unije C 316/49, Prema čl.1. Prijevare koje štetno utječu na financijske interese Europskih zajednica čine: svako namjerno djelovanje ili propust koji se odnosi na: uporabu ili predočanje lažnih, netočnih ili nepotpunih izjava ili dokumenata koje za svoj učinak ima protupravno prisvajanje ili nezakonito zadržavanje sredstava iz općeg proračuna Europskih zajednica ili proračuna kojima upravljaju Europske zajednice ili kojima se upravlja u ime Europskih zajednica, neotkrivanje informacija čime se krši određena obveza, s istim učinkom, zlouporaba takvih sredstava u svrhe koje su različite od onih za koje su izvorno dodijeljene; zlouporaba zakonito ostvarene koristi s istim učinkom.

⁴⁰⁶ St.2. Op.cit. u nap.4.

korist“, odnosno „znatna šteta“, kod kaznenog djela prijevare iz čl.236. st.2. KZ/11, postoji kad vrijednost imovinske koristi, odnosno štete prelazi 60.000,00 kn.⁴⁰⁷ Pokušaj počinjenja temeljnog i kvalificiranog kaznenog djela prijevare kažnjiv je prema čl.34.st.1.KZ, dok se progon ovih oblika kaznenog djela prijevare poduzima po službenoj dužnosti.

O privilegiranom kaznenom djelu prijevare radit će se ako je kaznenim djelom pribavljena mala imovinska korist, a počinitelj je išao za pribavljanjem takve koristi, što je kažnjivo kaznom zatvora do jedne godine.⁴⁰⁸ Prema pravnom shvaćanju Kaznenog odjela Vrhovnoga suda o jedinstvenim primjenama neodređenih vrijednosti obilježja na pojedina kaznena djela od strane svih sudova, na sjednici održanoj 27. prosinca 2012., zakonsko obilježje „mala imovinska korist“ kod kaznenog djela prijevare iz čl.236. st.3. KZ-a postoji kad vrijednost imovinske koristi ne prelazi 2.000 kuna.⁴⁰⁹ Privilegirano kazneno djelo prijevare progoni se po privatnoj tužbi, osim u slučaju kad je kazneno djelo počinjeno na štetu državne imovine,⁴¹⁰ dok pokušaj ovog oblika prijevare nije kažnjiv.⁴¹¹

Drugo kazneno djelo jest kazneno djelo *zlouporabe osiguranja* čl.238. KZ, koje se može okarakterizirati kao *specijalni oblik kaznenog djela prijevare*. Kazneno djelo *zlouporabe u osiguranju* uvriježilo se i pod pojmom *prijevare u osiguranju*,⁴¹² uvedeno je u naš kazneni sustav po uzoru na austrijsko rješenje (Horvatić, 1997:226). Inkriminiranjem ovog kaznenog djela, koje se nalazi također u glavi grupe kaznenih djela protiv imovine, sprječava se svako lažno prijavljivanje štetnih događaja. Ovo djelo je, u odnosu na prijevaru, supsidijarnog karaktera s obzirom

⁴⁰⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Kazneni odjel, Broj: Su-IVk-4/2012-50, Zagreb, 27. prosinca 2012, dostupno na: http://www.vsrh.hr/custompages/static/HRV/files/PravnaShvacanja/VSRH_KO_Su-IVk-4-2012-50_2012-12-27.pdf, (01.07.2017)

⁴⁰⁸ St.3. Op.cit. u nap.4.

⁴⁰⁹ Op.cit. u nap.8.

⁴¹⁰ Čl.245.st.1. Op.cit. u nap.4.

⁴¹¹ *Tko s namjerom da počinji kazneno djelo poduzme radnju koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela, kaznit će se za pokušaj ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj.* Čl.34.st.1. KZ.

⁴¹² *Kazneno djelo *zlouporabe osiguranja* je specijalni i privilegirani oblik kaznenog djela prijevare iz čl. 137. KZRH odnosno iz čl. 224. KZ. Iz odluke Vrhovnog suda br. Kzz-31/00-2 od 11.12.2001. godine*

da će počinitelj odgovarati za kazneno djelo zlouporabe osiguranja pod uvjetom da nije ostvario sva obilježja kaznenog djela prijevare.⁴¹³

Kazneno djelo zlouporabe osiguranja može počinuti bilo koja osoba koja s osiguravajućom tvrtkom sklopi policu osiguranja, što predmetno kazneno djelo karakterizira kao *delictum communium*. Kazneno djelo zlouporabe osiguranja čini tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi osigurninu uništi, ošteti ili sakrije stvar koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe. Zakonodavac je za ovaj oblik kaznenog djela propisao kaznu zatvora do tri godine. Istom kaznom kaznit će se i tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi pravo iz osiguranja, socijalnog osiguranja ili socijalne skrbi hini bolest, tjelesno ozlijedi sebe ili drugoga ili sebi ili drugome naruši zdravlje.⁴¹⁴ Oblik krivnje koji se traži za izvršenje ovog kaznenog djela jest namjera, dok se kazneni progon pokreće po prijedlogu oštećenog. Pokušaj djela, s obzirom na propisanu kaznu, nije kažnjiv.

Ukoliko počinitelj kaznenog djela zlouporabe osiguranja pribavi i naplati osigurninu te time stekne protupravnu imovinsku korist, neće se raditi više o kaznenom djelu zlouporabe osiguranja, već o kaznenom djelu prijevare.⁴¹⁵ Shodno tome, valja naglasiti, da bi kazneno djelo zlouporabe osiguranja bilo dovršeno nije potreban nastanak štete u vidu nezakonitog pribavljanja prava iz osiguranja.

Uz kaznena djela prijevare i zlouporabe osiguranja, delikte protiv imovine, nailazimo i na druge popratne protupravne kriminalne radnje

⁴¹³ ...u odnosu na prirodu kaznenog djela zlouporabe osiguranja, potrebno je reći da isto, u stvari, predstavlja specijalni oblik počinjenja kaznenog djela prijevare iz čl. 224. KZ i to u njegovom prethodnom stadiju, jer se njime sankcionira već i onaj počinitelj koji s ciljem naplate osigurnine uništi, ošteti ili sakrije osiguranu stvar i zatim prijavi štetu osiguravatelju, pri čemu naplata te osigurnine u smislu pribavljanja protupravne imovinske koristi, ne predstavlja element bića djela. Iz odluke Vrhovnog suda br.Kzz-32/06 od 28. svibnja 2009.

⁴¹⁴ Čl.238. Op.cit. u nap.4.

⁴¹⁵ Osuđenik je počinio dovršeno kazneno djelo prijevare jer je sa M. P. fingirajući prometnu nezgodu doveo u zabludu osiguravatelja „S. o.“ koji je isplatio osiguranu svotu u iznosu od 31.000,00 kuna vlasniku osiguranog vozila. Prema tome, nikako se ne može raditi samo o privilegiranom i specijalnom kaznenom djelu zlouporabe osiguranja, jer zakonski opis tog kaznenog djela ne sadrži i naplatu osigurnine, već se stoga radi o dovršenom kaznenom djelu prijevare koje sve ove elemente sadrži, Iz odluke Vrhovnog suda br. III Kr-187/08-3 od 21. siječnja 2009. godine.

...kod kaznenog djela zlouporabe osiguranja iz čl. 225. KZ-a počinitelj će, zbog posebne zaštite obveznopravnog odnosa između osiguranika i osiguravatelja, ranije ući u kriminalnu zonu, međutim, ako uspije u svom naumu i dovođenjem osiguravatelja u zabludu naplati osigurninu, tj. stekne protupravnu imovinsku korist, radit će se o težem kaznenom djelu prijevare iz čl. 224. KZ-a. Iz odluke Vrhovnog suda br. Kzz 32/06-2 od 28.05.2009. godine

poput izdavanja pisanog lažnog izvještaja od strane procjenitelja kao i izradu i prilaganje lažnih dokumentacija. Počinitelji ovih kaznenih djela mogu biti ovlaštene tvrtke i njihovi djelatnici nadležni u postupku davanja nalaza i mišljenja, ali isto tako i djelatnici samog osiguravajućeg društva koji vrše određenu procjenu za to isto osiguravajuće društvo što imamo primjer kod ugovaranja police auto osiguranja. Prema *Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela* odgovornost pravne osobe temelji se na krivnji odgovorne osobe te će se pravna osoba kazniti za kazneno djelo odgovorne osobe, ako se njime povrjeđuje dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila, ili trebala ostvariti, protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga.⁴¹⁶ Primjera radi, pri prijavi štetnog događaja police *kasko* osiguranja, ovlašteni procjenitelj osiguravajućeg društva napraviti će procjenu o prijavljenoj šteti i mogućem iznosu koje osiguravajuće društvo može isplatiti osiguraniku.

PRIJEVARE I ZLOUPORABE U OSIGURANJU KROZ PRIZMU KORUPTIVNIH KAZNENIH DJELA I ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

Prijevare i zloporabe u osiguranju neminovno su povezane s koruptivnim kaznenim djelima (Božić, Kesić, 2016: 455-483). Popratne nužne kriminalne radnje, poput lažiranih liječničkih uvjerenja, fiktivnih računa o popravku štetnih događaja, izvještaja lažiranih prometnih nezgoda, nalaza i mišljenja eksperata iz pojedinih područja, nezakonite su radnje na temelju kojih počinitelj može počinuti prijevare i zloporabe u osiguranju. Shodno navedenom, liječnik da bi napisao određeni lažni nalaz može zahtijevati ili primiti mito, dakle, u tom slučaju čini kazneno djelo primanja mita, dok s druge strane osiguranik koji želi iskoristiti navedeni lažni nalaz s ciljem počinjenja zloporabe u osiguranju, može obećati, ponuditi ili dati mito zdravstvenom radniku, čime čini kazneno djelo davanja mita (Božić, Nikač, 2017: 925-942). Isto tako, da bi se isplatila šteta na motornom vozilu, nužno je da procjenitelj pregleda vozilo i napiše izvještaj o procjeni (izvid štete) u kojem se navodi što je sve nužno popraviti na vozilu ili zamijeniti novim dijelovima. Kako bi iznos isplaćenog iznosa nastale štete bio veći, od presudnog je značaja

⁴¹⁶ Čl.3. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN br.151/03, 110/07, 45/11, 143/12

suradnja osiguranika s procjeniteljem, djelatnikom osiguravajućeg društva. Na taj način procjenitelj piše izvid štete koji ne odgovara realnom činjeničnom stanju čime čini koruptivno kazneno djelo. I djelatnici prometne policije izloženi su riziku da zlorabe svoj službeni položaj i ovlasti te da napišu dokumentaciju o fiktivnim prometnim nezgodama s ciljem ostvarivanja nepripadajuće naknade štete iz osiguranja.⁴¹⁷ Zloraba službenog položaja i ovlasti (čl.291),⁴¹⁸ davanje mita (Božić, 2016: 829-846), primanje mita (Božić, 2015: 101-150), i druga koruptivna kaznena djela (Božić, Nikač 2017: 359-380), stoje uz *bok* prijevarama i zlorabama u osiguranju i najčešće su njihove nužne sastavnice. Kod pravne kvalifikacije kaznenih djela, u radu je već navedeno da prijevara isključuje zlorabu osiguranja, jer naime, kod zlorabe osiguranja ne mora se ostvariti uvjet, kao kod prijave, da je protupravno pribavljena imovinska korist. Tu se, dakle, radi o *prividnom stjecaju*. Ukoliko je uz prijevaru, počinjeno kazneno djelo krivotvorenja isprave ili kazneno djelo krivotvorenja službene isprave, radić će se o *realnom stjecaju* s obzirom da jedno kazneno djelo prema drugome stoji u odnosu sredstva ka cilju. Takvo stanovište zauzeto je u pravnom shvaćanju Krivičnog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske još 15.02.1990. godine, nakon čega je i primijenjeno u brojnim sudskim odlukama.⁴¹⁹ Ukoliko su ostvarena bića i kaznenog djela prijave i kaznenog djela zlorabe službenog položaja i ovlasti sud će odrediti pravnu kvalifikaciju kaznenog djela uzimajući u obzir okolnost da li bi počinitelj prijevare radnje, kojima je pribavio imovinsku korist, mogao izvesti, a da nije imao službeni položaj kojim se je koristio.⁴²⁰

⁴¹⁷ Vidi Presudu Vrhovnog suda br. I Kž 188/2012-7 od 17. listopada 2012. godine

⁴¹⁸ Zlorabu položaja i ovlasti može počiniti službena ili odgovorna osoba koja iskoristi svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi dužnost pa time sebi ili drugoj osobi pribavi korist ili drugome prouzroči štetu.

⁴¹⁹ ... okolnost što su prethodno izvršena kaznena djela krivotvorenja isprava poslužila žaliteljici za počinjenje kaznenih djela iz čl. 224. st. 4. i 337. st. 4. KZ-a ne čini stjecaj tih djela prividnim, kao što ona smatra, već se radi o realnom stjecaju, kako je to pravilno utvrdio sud prvog stupnja. Iz presude Vrhovnog suda br. I Kž 904/05-8 od 13. lipnja 2006. godine

⁴²⁰ U ovom predmetu sud je prvog stupnja pravilno ocijenio da je radnje, koje su opisane pod toč. 1. izreke presude, mogla učiniti svaka osoba koja bi raspolagala nekom presudom, jer su optuženici u tom slučaju preinačili pravu presudu na način da su samo izmijenili poslovni broj presude i datum kada je ona donesena. U svim preostalim slučajevima optuženici ne bi mogli doći do imovinske koristi da žaliteljica nije obavljala dužnost suca. Upravo koristeći tu dužnost ona je mogla koristiti predmete suda koji su bili pravomoćno dovršeni i adaktirani, pečate kojima su ovjerene klauzule pravomoćnosti i izvršnosti i upravo stoga što je sudac pristali su naprijed

Nedavno podignuta optužnica u Republici Hrvatskoj protiv skoro stotinu pedeset okrivljenika govori nam u prilog povezanosti prijevara i zlouporaba u osiguranju s koruptivnim kaznenim djelima i organiziranim kriminalitetom. Naime, USKOK RH je 30.12.2016. godine pred Županijskim sudom u Zagrebu, nakon provedene istrage, podigao optužnicu protiv 147 hrvatskih državljana zbog *prijevare, zlouporabe osiguranja te pomaganja u prijevari i zlouporabi osiguranja*, ali i drugih popratnih koruptivnih kaznenih djela: *zločinačkog udruženja, primanja i davanja mita, zlouporabe položaja i ovlasti*.⁴²¹

Optužnicom je okrivljenom stavljeno na teret da je u inkriminiranom razdoblju, od veljače 2014. do rujna 2015., u Zagrebu, u zajedničko djelovanje povezo nekoliko osoba, među kojima policijskog službenika i odvjetnika s ciljem da za sebe i druge bez pravne osnove od osiguravajućih društava ishodi isplate znatne nepripadne materijalne i nematerijalne štete po policama osiguranja od automobilske odgovornosti čime su pribavili znatnu nepripadnu imovinsku korist. Radnje su se sastojale u namjernom izazivanju prometnih nezgoda od strane počinitelja u koje je bilo uključeno više vozila koja su za tu namjenu pronalazena. Nakon toga su se lažni krivci i lažni oštećenici predstavljali kao stvarni sudionici prometne nezgode, kojima su počinitelji prijevara u osiguranju, navedeni angažman plaćali. Lokacija i vrijeme planiranih prometnih nezgoda dogovarala se u vrijeme radnog vremena policijskih službenika prometne policije s kojima su počinitelji imali već unaprijed sve dogovoreno i isplanirano. Počinitelji su osiguravali realizaciju fingiranih prometnih nezgoda na način da su neki od počinitelja svojim vozilima osiguravali područje planirano i dogovoreno za nastanak prometne nezgode, kako bi izbjegli mogući slučaj da u prometnoj nezgodi sudjeluje neko drugo neplanirano vozilo. Nakon lažirane prometne nezgode, policijski službenik je, dobivši za to naknadu, izlazio na mjesto događaja te sačinjavao zapisnik o očevidu kojim bi utvrdio krivce i oštećene, iako je znao da se radi o namjerno izazvanim prometnim nezgodama s unaprijed određenim zadacima i ulogama. Takve zapisnike, izvješća o počinjenim prekršajima, obvezne

navedene osobe učiniti usluge koje su nesporne. Prema tome pravilno su ponašanja optuženice pod toč. 2. do 11. pravno označena kao kaznena djela iz čl. 337. st. 4. KZ-a. Iz presude Vrhovnog suda br. I Kž 904/05-8 od 13. lipnja 2006. godine

⁴²¹ Državno odvjetništvo, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, dostupno na: http://www.dorh.hr/30_12_2016_2 (pregledano 01.07.2017)

prekršajne naloge protiv fiktivnih krivaca kojima je i osiguravao novac za plaćanje prekršajnih kazni, podnosio je policijskoj referadi. Počinitelji su potom fiktivne oštećenike upućivali i vozili na Kliniku za traumatologiju radi obavljanja liječničkih pregleda na kojima su fiktivni oštećenici, prema unaprijed režiranom dogovoru s počiniteljima, simulirali razne vrste bolova i smanjene životne aktivnosti. Lažne oštećenike i lažne krivce koji su upravljali vozilima osiguranim po kasko policama okrivljenici su upućivali da prijave štetu osiguravajućim društvima radi naplate štete na vozilima, nakon čega su lažni oštećenici potpisivali punomoć za zastupanje okrivljenom koji je u njihovo ime podnosio zahtjeve osiguravajućim društvima za naknadu nematerijalne štete te zahtjeve za naknadu odvjetničkih troškova. Okrivljeni su dio lažnih oštećenika upućivali i drugim odvjetnicima radi zastupanja kako bi prikrili kriminalne radnje zločinačkog udruženja.

Osiguravajuća društva su, temeljem dostavljenih lažnih zahtjeva, prijava, medicinske dokumentacije, zapisnika o očevidu, isplatila najmanje 2.155.403,26 kuna na ime naknade štete te najmanje 190.625,00 kuna na ime odvjetničkih troškova, dok su pripadnici zločinačkog udruženja pribavili protupravnu imovinsku korist od najmanje 1.604.136,66 kuna, od kojeg su najmanje 184.500,00 kuna, isplatili fiktivnim oštećenicima i ostatak međusobno podijelili.⁴²²

ANALIZA POČINJENIH ZLOUPORABA U OSIGURANJU NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Tablica pod rednim brojem 2. prikazuje prijavljena kaznena djela *zlouporabe osiguranja* u periodu od 2001. do 2014. godine. Kao što je i vidljivo, relativno je neznatna brojka prijavljenih kaznenih djela koja varira od 2003. godine u kojoj nije evidentirana niti jedna prijava, do 2012. godine kada je zabilježeno 36 kaznenih prijava za zlouporabu osiguranja. Možemo konstatirati da ovo kazneno djelo posjeduje veliku *tamnu brojku* počinjenih djela za koja se nije saznalo, a vjerovatno niti neće.

⁴²² *Ibid.*

*Tablica br.2. Prijavljena kaznena djela zlouporabe osiguranja od 2001-2014.*⁴²³

20 01	20 02	20 03	20 04	20 05	20 06	20 07	20 08	20 09	20 10	20 11	20 12	20 13	20 14
6	5	-	16	10	11	5	5	8	11	5	36	18	15

Počinitelja kaznenog djela *zlouporabe u osiguranju u 2015. godini*, prema tablici pod rednim br.3., bilo je 51, od čega su svi počinitelji fizičke osobe, 36 muškaraca i 15 žena. Što se tiče raspona godina, 5 osoba bilo je u dobi između 18-21 godine, 6 u dobi između 21-26 godine, 7 u dobi između 25-29 godina, 10 u dobi između 29-39 godina, 6 u dobi od 39 do 49 godina te 12 u dobi između 49 i 59 godina, i na kraju 5 osoba starijih od 59 godina.

*Tablica br.3. Počinitelji kaznenog djela zlouporabe u osiguranju u 2015. godini*⁴²⁴

Počinitelji kaznenog djela <i>zlouporabe u osiguranju u 2015. godini</i>	
Ukupno počinitelja	51
Žena	15
Muškaraca	36
U dobi od 18-21 godine	5
U dobi od 21-26 godine	6
U dobi od 25-29 godina	7
U dobi od 29-39 godina	10

⁴²³ Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2011. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2012.

Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2012. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2013

Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2014

Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2015

Vidi: Tomurad M, *Prijevara i zlouporabe u osiguranju i kako ih prevenirati*, V. Konferencija hrvatskih menadžera sigurnosti, „EU i Hrvatska – politike sigurnosti, borba protiv organiziranog kriminaliteta, terorizma i korupcije,” Prezentacija, Zagreb, 2011

⁴²⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016. godini, Zagreb, siječanj 2017. str.67.

U dobi od 39-49 godina	6
U dobi od 49-59 godina	12
Stariji od 59 godina	5

Prijavljenih kaznenih djela zlouporabe osiguranja na području cijele Republike Hrvatske u 2016. godini bilo je 99, od čega u nadležnosti PNUSKOK Zagreb 50 prijava te 49 u nadležnosti PNUSKOK Osijek. Broj razriješenih kaznenih djela zlouporabe osiguranja u 2016. godini na području Republike Hrvatske iznosio je 98, od čega 49 u nadležnosti PNUSKOK Zagreb te 49 u nadležnosti PNUSKOK Osijek.⁴²⁵ Od navedenog broja, 41 počinitelj prijavljen je na području Republike Hrvatske, od čega 14 na području Zagreba te 27 na području Osijeka.⁴²⁶

Oštećene osobe kaznenim djelima zlouporabe osiguranja u 2016. godini bile su isključivo pravne osobe, njih sedam (7).

Valja istaknuti da su u 2015. i 2016. godini evidentirani slučajevi i napada na policijske službenike kod osiguranja. Broj napadnutih policijskih službenika u 2015. iznosi 47, dok je u 2016. godini zabilježen 81 napad na policijske službenike.⁴²⁷

Broj počinjenih kaznenih djela u sastavu zločinačke organizacije u 2016. porastao je u odnosu na prethodnu godinu, a razlog tolikom povećanju odnosi se na opisani slučaj prometne nesreće gdje se kriminalističkim istraživanjem otkrilo počinjenje prijevara i zlouporaba u osiguranju te neizostavnih popratnih kriminalnih radnji što u konačnici obuhvaća četiri kaznena djela: *Prijevara* (čl.236.–51 kazneno djelo), *Zlouporaba osiguranja* (čl.238.–76 kaznenih djela), *Krivotvorenje službene ili poslovne isprave* (čl.279.–62 kaznena djela), *Zlouporaba položaja i ovlasti* (čl.291.–64 kaznena djela).⁴²⁸

U tablici pod rednim brojem 4. prikazana su prijavljena i razriješena kaznena djela *zlouporabe osiguranja* koja su *počinjena u sastavu zločinačke organizacije* (68 prijavljenih kaznenih djela u 2016.

⁴²⁵ *Ibid.* Prijavljena kaznena djela prema zakonskoj kvalifikaciji na nacionalnoj razini kriminalističkog istraživanja, str.81.

⁴²⁶ *Ibid.* Prijavljeni počinitelji kaznenih djela prema zakonskoj kvalifikaciji na nacionalnoj razini kriminalističkog istraživanja, str.90.

⁴²⁷ *Ibid.*, str.148.

⁴²⁸ *Ibid.*, Kriminalitet, str.X

godini), u okviru gospodarskog kriminaliteta (4 prijavljena djela u 2015. godini i 102 prijavljena djela u 2016. godini te 4 razriješena djela u 2015. godini i 101 djelo u 2016. godini), počinjena od strane djece od 14 do 18 godina (2 razriješena slučaja u 2016. godini) kao i broj počinitelja kaznenog djela zlouporabe osiguranja u okviru gospodarskog kriminaliteta (3 prijave u 2015. godini, 51 razriješen slučaj u 2016. godini).

Tablica br.4. Prijavljena i razriješena kaznena djela zlouporabe osiguranja prema pojavnim oblicima kriminaliteta

Kaznena djela	PRIJAVLJENA Broj djela		RAZRIJEŠENA Broj djela	
	2015	2016	2015	2016
Kaznena djela počinjena u sastavu zločinačke organizacije				
Čl.238 Zlouporaba osiguranja	-	68	-	-
Gospodarski kriminalitet				
Čl.238 Zlouporaba osiguranja	4	102	4	101
Kaznena djela djece od 14 do 18 godina				
Čl.238 Zlouporaba osiguranja	-	-	-	2
Počinitelji kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta prema kaznenim djelima				
Čl.238 Zlouporaba osiguranja	-	3	-	51

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA UZ PRIJEDLOGE *DE LEGE FERENDA*

Prijevare i zlouporabe u osiguranju prateće su negativne pojave osiguravajućih društava od njihova nastanka pa sve do danas. Posljednjih desetak godina ovi oblici kriminalnih radnji poprimaju sasvim nove *moduse* izvršenja i time predstavljaju veliku društvenu opasnost za države, njihov pravni i gospodarski sustav. Ove imovinske delikte prati ogromna materijalna šteta za zajednicu, pravne i fizičke subjekte, stoga je društvena reakcija imperativ opstanka modernog društva. Prijevare nanose velike štete državnom proračunu, ali i mirovinskim i zdravstvenim fondovima.

Prvi korak u suzbijanju prijevara i zlouporaba u osiguranju pretpostavlja promijenu odnosa građana i čitave zajednice prema ovim deliktima. Nužnim se nameće smanjiti broj kaznenih djela prijevara i zlouporaba u osiguranju na štetu osiguravajućih društava prvenstveno na

način da se proaktivnim djelovanjem stvori klima u javnosti kako su krimiminalne radnje štetne ne samo osiguravajućim društvima, već društvu u cjelini. To je naročito bitno iz razloga što velik dio javnosti još uvijek prijevare u osiguranju ne smatra nekim značajnim kriminalitetom, niti da se osiguravajućim društvima prijevarama i zlouporabama u osiguranju nanosi pretjerana šteta s obzirom da osiguravajuće kuće prime više novca na ime ugovorenih polica, nego što ga isplate na ime naknada šteta. To se može postići medijskim kampanjama, organiziranim skupovima, tribinama kao i objavljenim znanstvenim istraživanjima.

Suzbijanje prijevara i zlouporaba u osiguranju zahtijeva koordinaciju svih osiguravateljskih društava i državnih tijela, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini. Suradnja osiguravajućih kuća temelj je borbe protiv ovih kriminalnih radnji s kojom će se onemogućiti malverzacija osiguranika i njihov prelazak iz jednog osiguravajućeg društva u drugo s namjerom zatiranja tragova, izbjegavanja odgovornosti te ostvarenja protupravne imovinske koristi. Razmjena iskustva i organizacija stručnih i znanstvenih konferencija za djelatnike koje se bave osiguranjem, od izuzetne je važnosti.

Za uspješnu prevenciju i suzbijanje prijevara i zlouporaba u osiguranju veoma je važna permanentna edukacija eksperata koji su angažirani u borbi protiv ovih delikata, među kojima se posebno ističu državni odvjetnici, suci, policijski službenici, forenzički i drugi vještaci. Zbog široke lepeze prijevara i zlouporaba u osiguranju, valja skrenuti pozornost posebno na edukaciju policijskih djelatnika koji se prvi susreću s ovim kaznenim djelima. Naime, policijski službenici iz različitih organizacijskih jedinica rada policije susreću se s heterogenim oblicima prijevara i zlouporaba u osiguranju. Tako prometna policija prva izlazi na dojavu o počinjenim prometnim nezgodama, službenici Sektora za izvanredne situacije prvi dolaze na mjesto nastalih požara, djelatnici kriminalističke policije angažirani su na rasvijetljavanju krađe osobnih vozila. Važnu ulogu u otkrivanju prijevara i zlouporaba u osiguranju imaju i detektivske agencije koje su angažirane od strane osiguravajućih društava.

Pored prijevara u osiguranju kao oblika kaznenih djela neznatnog odnosno bagatelnog kriminaliteta, puno su opasnije prijevare i zlouporabe u osiguranju povezane s koruptivnim kaznenim djelima i organiziranim kriminalitetom. Stoga, potrebno je pojačati mjere unutrašnje kontrole u okviru osiguravajućih društava, policije i drugih

angažiranih subjekata zbog moguće opasnosti od počinjenja koruptivnih kaznenih djela. Na nivou udruženja osiguravajućih društava potrebno je izgraditi i održavati Jedinственu bazu podataka o prijevarama i zlouporabama u osiguranju, koja bi olakšala rad mogućoj Komisiji za sprečavanje prevara u osiguranju.

Multiagencijski pristup, timski rad i razmjena informacija važan su *software* za rad specijaliziranih državnih tijela za suzbijanje svih vrsta prijevara, koruptivnih radnji i organiziranog kriminaliteta. Zbog specifičnosti država regije Jugoistočne Europe veoma je važna bilateralna i regionalna suradnja svih država koja obuhvaća razmjenu podataka, zajedničke evidencije i povezanost sustava. Situaciju otežava činjenica da su neke od država naše Regije već članice Europske unije, dok su druge u postupku aplikacije za prijem u članstvo i tek trebaju ispuniti neophodne standarde i uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo s pravom EU.

S obzirom da se pojavni oblici prijevara i zlouporaba u osiguranju svakodnevno razvijaju i poprimaju nove i sve opasnije oblike počinjenja, nužnim se nameće *de lege ferenda* praćenje legislativnih rješenja u praksi i shodne tome, adekvatnih novela zakonodavnog okvira.

LITERATURA

- 1- Božić V, *Kazneno djelo primanja mita kroz prizmu korupcije između ugovornih liječnika obiteljske medicine i tvornice lijekova*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti, Vol.VI, broj 1/2015, Izdavač: Akademija pravnih znanosti Hrvatske, str.101-150.
- 2- Božić V, Kesić T, *Kaznenopravni odgovori na korupciju uz prijedloge de lege ferenda*, Međunarodna konferencija Evropske integracije, pravda, sloboda i bezbednost, Tara, 2016, Zbornik radova, Tom 1, str.455-483.
- 3- Božić V, *Koruptivno kazneno djelo davanja mita kao nezakonita „protuusluga za uslugu“*, Usluge i uslužna pravila, Zbornik Pravnog fakulteta u Kragujevcu, Institut za društvene i pravne nauke, 2016, str. 829-846.

- 4- Božić V, *Prijevare kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 1/2011, str. 165-182.
- 5- Božić V, *Namjera kao bitno obilježje bića kaznenog djela prijevare u hrvatskom kaznenom pravu*, Magistarski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010
- 6- Božić V, Nikač Ž, *Borba protiv korupcije na području Regije s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju*, Međunarodni naučni skup "Usaglašavanje pravne regulative sa pravnim tekovinama (Acquis Communautaire) EU" – stanje u BiH i iskustva drugih, Istraživački centar Banja Luka, Zbornik radova, Banja Luka, 2017, str.359-380.
- 7- Božić V, Nikač Ž, *Kaznenopravna odgovornost za primanje mita kao nagrade za obećanu uslugu*, Usluge i odgovornost, Zbornik Pravnog fakulteta u Kragujevcu, 2017, str.925-942.
- 8- Brko I, *Prijevare u osiguranju i njihova prevencija*, Nužna ulaganja u poslovne procese, IT i prevenciju, Svijet osiguranja, Zagreb, broj 1/2016
- 9- Državno odvjetništvo, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, http://www.dorh.hr/30_12_2016_2
- 10- Dvoršek A, *Ograničene mogućnosti policije u borbi protiv prevara u osiguranju*, Svijet osiguranja, Zagreb, br. 3/2006
- 11- Horvatić Ž, *Novo hrvatsko kazneno pravo*, Zagreb, 1997
- 12- Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15
- 13- Marović B, *Pravne i ekonomske implikacije prevara na tržištu osiguranja u SCG i svetu*, SORS, Sarajevo, 2006
- 14- Matijević B, *Prijevare u osiguranju s posebnim osvrtom na osiguranje od automobilske odgovornosti*, Zbornik Hrvatskog Ureda za osiguranje, Lovran, 04/2004, str.40-62.
- 15- Ministarstvo unutarnjih poslova, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016. godini, Zagreb, siječanj 2017. str.67.
- 16- Hrvatski ured za osiguranje, Statistički podaci, Ključne informacije o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, lipanj 2017, str.14.

- 17- Hrvatski ured za osiguranje: Seminar *Globalna pojava: Prijevare u osiguranju, Otkrijte kako detektirati i istražiti prijevare u osiguranju*
- 18- Konvencija za zaštitu financijskih interesa Europskih zajednica od 26.07.1995.g. (PIF Konvencija), Službeni list Europske unije C 316/49
- 19- Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2011. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2012.
- 20- Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2012. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2013
- 21- Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2014
- 22- Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2015
- 23- Ristić Ž, Đoković A, *Prevare u osiguranju u Republici Srbiji*, XII Simpozijum "Veštačenje saobraćajnih nezgoda i prevare u osiguranju", Divčibare, 2013, str.302-317.
- 24- Tomurad M, *Prijevare i zlouporabe u osiguranju i kako ih prevenirati*, V. Konferencija hrvatskih menadžera sigurnosti, „EU i Hrvatska – politike sigurnosti, borba protiv organiziranog kriminaliteta, terorizma i korupcije,” Prezentacija, Zagreb, 2011
- 25- Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN br.151/03, 110/07, 45/11, 143/12
- 26- Vrhovni sud Republike Hrvatske, Kazneni odjel, Broj: Su-IVk-4/2012-50, Zagreb, 27. prosinca 2012.

Web

- <http://www.huo.hr/hrv/centar-za-edukaciju-djelatnika-u-osiguranju/16/>
- <https://www.huo.hr/hrv/prijevare-u-osiguranju/70/>
- http://www.vsrh.hr/custompages/static/HRV/files/PravnaShvacanja/VSRH_KO_Su-IVk-4-2012-50_2012-12-27.pdf
- <http://www.dorh.hr/>

Sudska praksa

- Odluka Vrhovnog suda br. Kzz-31/00-2 od 11.12.2001. godine
- Odluka Vrhovnog suda br.Kzz-32/06 od 28. svibnja 2009
- Odluka Vrhovnog suda br. III Kr-187/08-3 od 21. siječnja 2009. godine

- Odluka Vrhovnog suda br. Kzz 32/06-2 od 28. svibnja 2009. godine
- Odluka Vrhovnog suda br. I Kž 188/2012-7 od 17. listopada 2012. godine
- Odluka Vrhovnog suda br. I Kž 904/05-8 od 13. lipnja 2006. godine

CRIMINAL LAW ASPECTS OF FRAUD AND ABUSE IN INSURANCE - FROM MINOR TO ORGANIZED CRIME

Summary

This paper discusses the criminal law aspects of criminal acts of fraud and abuse in insurance that are usually related to motor vehicle insurance and life insurance. The extent of the resulting implications is in the continued growth both at the global and national level, where the annual level of damage committed by insurance fraud amounts to 250-300 million. Suspicious medical diagnosis, faked traffic accidents, declared non-existent damages, excessive costs of repair of motor vehicles, arranged and organized theft of Casco insured cars, are essential components of these crimes. The first part of the paper sets forth the basic concepts, elements and characteristics of fraud and abuse in insurance. After that, noted are the most common forms of fraud and abuse committed at the expense of insurance companies. There is an analysis of crime committed in the territory of the Republic of Croatia with regard to corruption in the function of their execution. Further, given is the evolution of committed fraud and abuse in insurance towards organized crime. In conclusion, listed are the measures and recommendations for the prevention and repression of fraud and abuse in insurance.

Keywords: *fraud, abuse, insurance, corruption, organized crime.*

UNIVERZITET CRNE GORE

ZBORNIK
PRAVNOG FAKULTETA
U PODGORICI

COLLECTED PAPERS
LAW FACULTY
IN PODGORICA

SADRŽAJ

Prof. dr Nevenka Bogojević-Glušćević, <i>Pravni fakultet Univerzitet Crne Gore</i> RIMSKI PRAVNI OSNOVI STATUTARNOG PRAVA SREDNJEVJEKOVNIH ZETSKIH PRIMORSKIH GRADOVA I EVROPSKI IDENTITET.....	7
Prof. dr Drago Radulović, <i>Pravni fakultet Univerzitet Crne Gore</i> REFORMA KRIVIČNOG PROCESNOG ZAKONODAVSTVA CRNE GORE I EVROPSKE INTEGRACIJE.....	29
Prof. dr Snežana Miladinović, <i>Pravni fakultet Univerzitet Crne Gore</i> UGOVORNO PRAVO KAO OKOSNICA PROCESA HARMONIZACIJE PRAVA.....	56
Проф. др Миленко Крећа, Правни факултет, Универзитет у Београду О НЕКИМ АСПЕКТИМА НЕЗАВИСНОСТИ СУДСТВА У СВЕТЛУ СТАНДАРДА ПРЕДВИЂЕНИХ ГЛОБАЛНИМ И РЕГИОНАЛНИМ ИНСТРУМЕНТИМА.....	72
Проф. Др Драган Јовашевић, Правни факултет, Универзитет у Нишу УСЛОВНИ ОТПУСТ-ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ И ПРАВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	95
Prof. dr Vid Jakulin, Pravni fakultet, Univerzitet u Ljubljani COLLABORATION BETWEEN EUROPEAN UNION MEMBER STATES IN THE FIELD OF CRIMINAL JUSTICE.....	112

проф. др Драгана Коларић,
Криминалистичко-полицијска академија у Београду
доц. др Саша Марковић,
Криминалистичко-полицијска академија у Београду
**ПРАВНИ ИЗАЗОВИ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА И
КРИВИЧНО МАТЕРИЈАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО.....130**

Akademik dr Miodrag N. Simović,
Pravni fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci
Prof. dr Vladimir M. Simović,
Fakultet za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci
Doc. dr Marina M. Simović,
Fakultetu pravnih nauka Univerziteta „Apeiron” u Banjoj Luci
**UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT U PRAKSI
MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG TRIBUNALA ZA BIVŠU
JUGOSLAVIJU I SUDA BOSNE I HERCEGOVINE.....152**

Prof. dr Mitar Lutovac,
Union - Nikola Tesla Univerzitet, Beograd
Prof. dr Gordana Gasmi,
Institut za uporedno pravo, Beograd
**PRISTUPANJE CRNE GORE EVROPSKOJ UNIJI –
RELEVANTNI ASPEKTI.....182**

Prof. dr Aleksandar B. Ivanović,
Forenzički centar UP-MUP CG
**USAGLAŠAVANJE I HARMONIZACIJA POSLOVA
FORENZIKE U EVROPI199**

Dr Vlado Buckovski,
Faculty of Law "Iustinianus Primus"
Dr Goce Naumovski ,Associate Professor
“Ss. Cyril and Methodius” University - Skopje, Macedonia
**THE SPECIAL CASES OF DEPOSIT IN THE
MACEDONIAN LAW ON OBLIGATIONS.....211**

Prof. dr Velimir Rakočević,
Faculty of Law, University of Montenegro
CRIMINAL ACTS BODILY INJURIES.....230

Prof. dr Željko Nikač,
Kriminalističko-policijska akademija Beograd
**NOVI ZAKON O POLICIJI I REFORMA MUP-a U KONTEKSTU
EVROINTEGRACIJA SRBIJE241**

Doc. dr Aleksandar R. Ivanović,
Internacionalnoi univerzitet u Novom Pazaru
**EVROINTEGRACIJE U OBLASTI KRIVIČNOPRAVNE
SARADNJE SA POSEBNIM OSVRTOM NA SLOBODNO KRE-
TANJE DOKAZA U KRIVIČNIM STVARIMA.....262**

Dr sc. Vanda Božić,
Pravni fakultet, Sveučilišta u Zagrebu
**KAZNENOPRAVNI ASPEKTI PRIJEVARA I ZLOUPORABA U
OSIGURANJU KAO OBLIK NEZNATNOG I ORGANIZIRANOG
KRIMINALITETA.....300**

Доц. др Владимир Шебек,
Правни факултет за привреду и правосуђе Универзитета Правредна
академија, Нови Сад
**ПРИОРИТЕТИ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕШКОГ И
ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА: РЕПУБЛИКА СРБИЈА И
ЦРНА ГОРА321**

Svetlana Nikoloska PhD,
Faculty of Security, Skopje
**FORENSICS OF ECONOMIC FINANCIAL
DOCUMENTATION339**